

“Tuğ” Dövlət Tarix-Memarlıq və Təbiət Qoruğunun

ƏSASNAMƏSİ

1. Ümumi müddəalar

1.1. “Tuğ” Dövlət Tarix-Memarlıq və Təbiət Qoruğu (bundan sonra - Qoruq) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 16 iyun tarixli 3920 nömrəli Sərəncamı ilə yaradılmışdır.

Qoruq Qafqaz Albaniyasının qədim irsinə aid mədəniyyət abidələrinin mövcud olduğu və Qarabağ bölgəsinin ənənəvi memarlıq üslubuna xas dekorativ elementlərlə işlənmiş yaşayış evləri, bulaqüstü tikililər, sənduqə tipli qəbirlər və məbədlərin yerləşdiyi, eyni zamanda zəngin təbii potensiala, iqtisadi və ekoloji resurslara malik olan, dövlət tərəfindən mühafizə edilən ərazidir.

1.2. Qoruq öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, qüvvədə olan digər normativ hüquqi aktları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin (bundan sonra - Agentlik) normativ hüquqi aktlarını, həmçinin digər aktlarını, Agentliyin Qoruqları İdarəetmə Mərkəzinin (bundan sonra - Mərkəz) Nizamnaməsini, qərarlarını, əmr və sərəncamlarını və bu Əsasnaməni rəhbər tutur.

1.3. Qoruq dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatdır, xəzinə hesabına, Agentliyin adı və öz adı həkk olunmuş möhürə, müvafiq künc ştamplarına və blanklara malikdir. Qoruğun öz emblemi ola bilər.

1.4. Qoruq Mərkəzlə razılaşdırılmış fəaliyyət planlarına dair yarımillik və illik hesabatları Mərkəz vasitəsilə Agentliyə təqdim edir.

1.5. Qoruğun ərazisində yerləşən abidələrin, təbiət və landşaftın mühafizəsini, abidələrin funksional təyinatını, memarlıq-estetik görünüşünü və uzunömürlülüyünü təmin etmək məqsədilə Agentliyin təklifi əsasında Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən Qoruğun sərhədləri və mühafizə zonası təsdiq edilir.

1.6. Qoruğun ərazisindəki abidələrin üzərində mülkiyyət, icarə və istifadəyə dair münasibətlər “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

2. Qoruğun vəzifələri və fəaliyyət istiqamətləri

2.1. Qoruq bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

2.1.1. Qoruğun ərazisində Mərkəz tərəfindən dövlət nəzarətini həyata keçirilməsində iştirak edir;

2.1.2. Qoruğun sahəsinə aid planlaşdırma işlərini təşkil edir və Qoruğun inkişafı ilə əlaqədar təklifləri Mərkəzə təqdim edir;

2.1.3. Qoruğun idarə edilməsi ilə bağlı müvafiq planlar hazırlayır, Mərkəzlə razılaşıdır və həyata keçirir;

2.1.4. tarix və mədəniyyət abidələrində aparılan inşaat-möhkəmləndirmə, abadlıq, bərpa, konservasiya, rekonstruksiya, regenerasiya işlərinin səviyyəsinin artırılması və onların istifadəyə uyğunlaşdırılması üzrə layihə təkliflərini Mərkəzə təqdim edir. Layihələr Agentlik tərəfindən təsdiq edildikdən sonra Mərkəzin, Qoruğun və layihə müəllifinin (müəlliflərinin) nəzarəti ilə həyata keçirilir;

2.1.5. öz sərhədləri və mühafizə zonası daxilində abidələrin, tikililərin bərpası və təmirinin planlaşdırılması və təşkili üçün Mərkəz vasitəsilə Agentliyə müraciət edir. Mərkəz həmin işlərin həyata keçirilməsinə nəzarət edir, abidələr üçün hər hansı təhlükə yarada bilən təmir işlərinin aparılması ilə əlaqədar təhlükəsizlik tədbirlərini müəyyənləşdirərək müvafiq qaydada işlər görür;

2.1.6. Qoruğun ərazisində yerləşən abidələrin və tikililərin inventarlaşdırılmasının aparılmasında və abidələrin pasportlarının hazırlanmasında iştirak edir, qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada abidələr aşkar edilərsə, onların siyahıya və dövlət qeydiyyatına alınması üçün Mərkəz vasitəsilə Agentliyə müraciət edir;

2.1.7. Qoruğun elmi fondunun müddətsiz saxlanılmasını təmin edir;

2.1.8. təbii mühitin və bioloji müxtəlifliyin komponentlərinin qorunmasını təmin edir, eyni zamanda yarana biləcək təhdid və antropogen təsirlərə nəzarət edir;

2.1.9. Qoruğun ərazisində yerləşən tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsini və toxunulmazlığını təmin edir, onlardan

istifadə qaydalarının və Qoruğun mühafizə rejiminin pozulmasının qarşısının alınması və təqsirkar şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi ilə əlaqədar qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada zəruri tədbirlərin görülməsi məqsədilə Mərkəzə məlumat verir;

2.1.10. Qoruğun ərazisində turizmin inkişaf etdirilməsi, turist marşrutlarının müəyyən olunması və bununla bağlı infrastrukturun yaradılması üçün Mərkəzə təkliflər verir;

2.1.11. Agentliklə razılaşdırmaqla, müvafiq elmi təşkilatlarla birlikdə elmi tədqiqatlar və araşdırmalar təşkil edir, abidələrin aşkar edilməsi və öyrənilməsi üçün mütəxəssislər cəlb edir;

2.1.12. abidələrin elmi, mədəni və tarixi əhəmiyyətini təbliğ edir, o cümlədən Mərkəzin təşkilatçılığı ilə sərgilər, fotostendlər, ekskursiyalar, mühazirələr təşkil edir, sənədli və qısametrajlı filmlərin çəkilişi və elmi-kütləvi ədəbiyyatların nəşri üçün müvafiq tədbirlər görür;

2.1.13. Qoruğun ərazisində qanunvericiliyə uyğun olaraq Mərkəzin nəzarəti ilə arxeoloji qazıntı işlərinin təşkil edilməsi üçün Agentliyə müraciət edir, abidələrin öyrənilməsinə, arxeoloji qazıntıların aparılmasına və bu növ digər işlərə nəzarət edir. Qoruğun ərazisində arxeoloji abidələrin qazıntısına və aşkar edilməsinə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının icazəsi olduğundan və Agentlikdə qeydə alındıqdan sonra yol verilir. Arxeoloji qazıntı zamanı Qoruğun ərazisində aşkar olunan tarix və mədəniyyət abidələri Qoruğun fonduna təhvil verilir;

2.1.14. Qoruğun ərazisində baş verə biləcək fövqəladə halların qarşısının alınması üçün tədbirlər görür;

2.1.15. fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər vəzifələri yerinə yetirir.

2.2. Qoruğun ərazisində və mühafizə zonasında yalnız Qoruğun xüsusi rejiminin tələblərinə uyğun elmi tədqiqat metodları tətbiq edilə bilər.

3. Qoruğun xüsusi mühafizə rejiminin xüsusiyyətləri və ərazisində yerləşən abidələrdən istifadə qaydaları

3.1. Qoruğun ərazisində yerləşən tarix-mədəniyyət abidələrindən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada istifadə oluna bilər.

3.2. Qoruğun ərazisində yerləşən elmi, tarixi, mədəniyyət əhəmiyyəti olan abidələr və təbii landşaft dövlət tərəfindən qorunur.

Onların bədii estetik görkəminin dəyişdirilməsi və onlar üçün təhlükə yarada biləcək hər hansı işlərin aparılması qadağandır.

3.3. Qoruğun ərazisində yerləşən abidələrdən və torpaqdan istifadə edən hüquqi və fiziki şəxslərlə abidələrin və istifadə etdikləri ərazinin qorunması üçün müəyyən olunmuş qaydada mühafizə müqavilələri bağlanılır.

3.4. Qoruq ərazisindəki rekreasiya zonalarını, yaşıllaşdırma sahələrini və nəqliyyat hərəkətini müvafiq qaydada təşkil edir, abidələrə yaxın olan və ya onların mühafizə zonasından keçən yol sahələrində boru kəmərlərinin, elektrik xətlərinin və digər kommunikasiyaların, eləcə də nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti abidələrin qorunması üçün təhlükə yaratdıqda onların məhdudlaşdırılması və ya qadağan edilməsi üçün Agentliyin qərarına uyğun qaydada tədbirlər görür.

3.5. Qoruğun ərazisində aşağıdakılar qadağandır:

3.5.1. tarix və mədəniyyət abidələrində konservasiya, inşaat-möhkəmləndirmə, abadlıq, bərpa, rekonstruksiya, regenerasiya işlərinin səviyyəsinin artırılması və onların istifadəyə uyğunlaşdırılması üzrə layihəsi Agentlik tərəfindən təsdiq edilmiş bərpa və təmir işləri istisna olmaqla, Agentlik tərəfindən razılıq verilməmiş hər hansı tikinti işlərinin aparılması;

3.5.2. tarix-mədəniyyət abidələrinə və təbii landşafta təhlükə yaradan hər bir fəaliyyət;

3.5.3. geoloji-kəşfiyyat və faydalı qazıntı işlərinin aparılması;

3.5.4. xüsusi ekoloji təhlükə yaradan kimya sənayesi, metallurgiya, nüvə energetikası və digər müəssisələrin fəaliyyəti;

3.5.5. müəyyən edilmiş yerlərdən kənar nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti və dayanacaqların təşkili, çadırların qurulması və tonqalların yandırılması.

3.6. Qoruğun ərazisində tarix, mədəniyyət, elmi, estetik, rekreasiya dəyərini aşağı sala bilən fəaliyyət növləri qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhdudlaşdırıla və yaxud qadağan edilə bilər.

4. Qoruğun maliyyələşdirilməsi

4.1. Qoruğun maliyyələşdirilməsi dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitdən və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə zidd olmayan digər mənbələr hesabına həyata keçirilir.

4.2. Qoruğun inkişafı məqsədilə göstərilən mədəni və turizm xidmətlərindən, qanunvericiliklə qadağan olunmayan digər fəaliyyət növlərindən, dövlət, ictimai və digər təşkilatlardan, müqavilə əsasında keçirilən tədbirlərdən əldə olunan gəlirlər Mərkəz tərəfindən toplanılır.

4.3. Toplanılan gəlirdən Qoruğun inkişaf etdirilməsi məqsədilə Qoruğun direktorunun təklifləri əsasında Mərkəzin İdarə Heyəti sədrinin qərarı ilə Qoruğun ehtiyacları və inkişafı üçün səmərəli şəkildə istifadə olunur.

5. Qoruğun hüquq və məqsədləri

5.1. Qoruğun əsas hüquq və məqsədləri aşağıdakılardır:

5.1.1. ərazisində yerləşən tarix-mədəniyyət abidələrini, maddi və qeyri-maddi mədəni irs nümunələrini və təbii landşaftı qoruyub saxlamaq;

5.1.2. Qoruğun ərazisində Agentliyin razılığı olmadan hər hansı abadlıq, bərpa, rekonstruksiya, regenerasiya, təmir-tikinti və məskunlaşma işlərinin aparılmasına qadağa qoymaq;

5.1.3. Qoruğun ərazisində dövlət, bələdiyyə və xüsusi mülkiyyətdə olan abidələrin istifadəsinin, icarəyə verilməsinin, o cümlədən alqı-satqısının həyata keçirilməsində qanunvericiliyin tələblərinə riayət edilməsinə nəzarət etmək;

5.1.4. Qoruğun sərhədi daxilində və mühafizə zonasında abidələr üçün hər hansı təhlükə yaratmayan inşaat-təmir işlərinin görülməsinin müvafiq qanunvericiliyə əsasən Agentliyin razılığı ilə həyata keçirilməsinə nəzarət etmək;

5.1.5. mütəxəssislərin hazırlanması və ixtisaslarının artırılması üçün təkliflər vermək;

5.1.6. müstəqil ekspertləri və mütəxəssisləri qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada öz fəaliyyətinə cəlb etmək üçün Mərkəzə müraciət etmək;

5.1.7. Qoruğun ərazisində mədəni-kütləvi tədbirlərin keçirilməsinə, müvəqqəti və daimi xidmətlər göstərən obyektlərin yaradılmasına, özəl və dövlət qurumları ilə müqavilə əsasında birgə fəaliyyətdə iştiraka dair Mərkəzə təkliflər vermək və müxtəlif növ pullu xidmətlər göstərməklə, qanunvericiliyə zidd olmayan gəlir əldə etmək.

5.2. Qoruq müəyyən olunmuş qaydada elmi tədqiqat, mədəni-maarif, tədris tədbirlərinin təşkil edilməsi məqsədilə Elmi Şura yarada bilər. Elmi Şuranın tərkibi Qoruğun təklifi ilə Agentlik tərəfindən təsdiq edilir.

6. Qoruğun fəaliyyətinin təşkili

6.1. Qoruğun fəaliyyətinə Mərkəzin təqdimatı ilə Agentliyin sədri tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilən direktor rəhbərlik edir.

6.2. Qoruğun baş fond mühafizi, direktor müavinləri və baş mühasibi direktorun təqdimatı ilə Agentlik tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edirlər. Qoruğun digər işçiləri direktor tərəfindən vəzifəyə təyin və azad edirlər.

6.3. Direktor:

6.3.1. Qoruğa həvalə olunmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi və hüquqların həyata keçirilməsi üçün şəxsən məsuliyyət daşıyır;

6.3.2. Qoruğu bütün idarə, təşkilat və müəssisələrdə etibarnaməsiz təmsil edir;

6.3.3. Qoruğun işçiləri arasında vəzifə bölgüsünü aparır, onları həvəsləndirir, intizam məsuliyyətinə cəlb edir, əmək və icra intizamına nəzarət edir və onlara etibarnamələr verir;

6.3.4. öz səlahiyyətləri daxilində əmr və sərəncamlar verir;

6.3.5. Qoruğun illik və perspektiv iş planlarının tərtib olunmasını təmin edir, elmi tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsinə və Qoruğun ərazisində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən tətbiq olunmuş xüsusi rejimə əməl edilməsi üçün tədbirlər görür;

6.3.6. müəyyən olunmuş qaydada Mərkəzlə razılaşdırmaqla ştat cədvəlinin təsdiq edilməsi və dəyişdirilməsi haqqında Agentliyə təkliflər verir.

6.4. Qoruğun mühafizəçiləri:

6.4.1. inventar kitabına əsasən onlara tapşırılmış tarix və mədəniyyət abidələrinin mühafizəsi üzrə məsuliyyət daşıyırlar;

6.4.2. Qoruğun ərazisində yerləşən abidələrin toxunulmazlığının təmin edilməsi üçün onların üzərində müxtəlif təsvirlər və yazıların aparılmasına, razılıq olmadan Qoruğun sərhədləri daxilində abidələrdən, yaxud onların bir hissəsindən istifadə olunmasına, ərazisində tonqal qalanmasına, müxtəlif məclislərin keçirilməsinə yol vermirlər, üzərində tarixi yazılar, ornament, relyef və qayaüstü təsvirlər olan daşlara xüsusi diqqət yetirirlər, abidələrdə olan dəyişikliklər, dağıntı və söküntülər, habelə onlardan qanunsuz istifadə olunması barədə rəhbərliyə və müvafiq orqanlara xəbər verirlər, abidələrin mühafizə zonasında müxtəlif tikinti, torpaq və kənd təsərrüfatı, icazəsiz arxeoloji qazıntı işlərinin aparılmasına, ərazidə

yeraltı, yerüstü partlayış işlərinə, xüsusi icazə olmadan abidələrin ölçülməsinə və onlarda olan bədii təsvirlərin surətlərinin çıxarılmasına icazə vermirlər, Qoruğun ərazisində tarix və mədəniyyət abidələrindən istifadə rejiminin təmin edilməsi, abidələrin qorunması, onlardan istifadə qaydaları və Qoruğun mühafizə rejimini pozan şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi ilə əlaqədar tədbirlər görürlər.

6.5 Qoruğun mühafizəçiləri respublikanın rayon və şəhərlərində abidələrin mühafizəsinə və istifadəsinə dair keçirilən bütün seminar və yığıncaqlarda iştirak edə, həmçinin turizm işçilərinin təkmilləşdirmə kurslarında təhsil və təcrübə mübadiləsi keçə bilərlər.

6.6. Qoruğun strukturu və işçilərinin say həddi Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi ilə razılaşdırılmaqla Agentlik tərəfindən təsdiq edilir.

7. Qoruğun fəaliyyətinin dayandırılması və ləğv edilməsi

Qoruğun fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq dayandırılaraq, ləğv edilə və yenidən təşkil edilə bilər.